

K PŘÍPRAVĚ GENERÁLŮ A DŮSTOJNÍKŮ

Bojová a politická příprava představuje systém opatření výchovy a výcviku příslušníků ozbrojených sil k úspěšnému vedení bojové činnosti nebo plnění jiných úkolů podle jejich předurčení. Probíhá jak v míru, tak i ve válce. Kvalita obsahu, její formy a metody určují ve svých důsledcích stupeň bojové pohotovosti a bojeschopnosti ozbrojených sil.

Zaměření bojové a politické přípravy vychází z vojenské doktríny společenství členských států Varšavské smlouvy s přihlédnutím k některým zvláštnostem jednotlivých zemí. Vzhledem k tomu, že na vojenskou doktrínu (především její vojenskou část) má vliv celá řada činitelů (časté změny především v prostředcích vedení ozbrojeného zápasu), dochází i k častým změnám a tím i úpravám v teorii a praxi přípravy a vedení ozbrojeného zápasu, operace a boje.

Úkoly pro bojovou a politickou přípravu na každý rok uvádějí RMNO a směrnice (nařízení) velitelů druhů ozbrojených sil a vojsk. Tyto si pak podřízené stupně konkrétně rozpracují ve svých plánech. Základem je taková příprava, která se maximálně přibližuje skutečným bojovým podmínkám a vychází z principu učit tomu, co je nezbytné ve válce. Je zaměřena na:

- přípravu jednotek, útvarů, svazků, svazů, vojenských úřadů a zařízení,
- přípravu vojáků, poddůstojníků, praporčíků, důstojníků a generálů,
- přípravu štábů útvarů, svazků a svazů.

Organizace a vedení soudobého boje a operace klade stále vyšší požadavky na politickou a odbornou připravenost generálů, důstojníků a štábů, na jejich teoretické znalosti, praktické zkušenosti, organizační a metodické schopnosti a morálně fyzické vlastnosti. Z tohoto hlediska je třeba nacházet nové, efektivnější metody a formy, upřesňovat obsah přípravy, a to jak na vojenských školách (podle schválené učební dokumentace), tak při přímém vykonávání státní funkce.

Cílem přípravy generálů a důstojníků vyšších štábů může být prohlubování znalosti teorie i praxe soudobého vojenství, marxismu-leninismu a praktického všestranného řízení podřízených. Připravovat je k organizaci a vedení soudo-

bých operací a k plnění úkolů, které pro ně vyplývají z jejich mobilizačního předurčení. Souběžně prohlubovat jejich znalosti funkčních povinností a naučit je dovedně využívat znalostí a zkušeností při výchově a výcviku podřízených štábů a vojsk.

Obecným cílem přípravy štábů je zdokonalit jejich příslušníky v plnění funkčních povinností. Musí veliteli zabezpečit dostatek ověřených informací od podřízených, sousedů a nadřízených, přípravu podkladů pro přijetí optimálního rozhodnutí, jeho grafické a písemné zpracování, rychlé doručení úkolů vykonavatelům, udržovat nepřetržitou součinnost, všestranně zabezpečit operaci a organizovat systematickou kontrolu a pomoc. V průběhu operace musí velitel zabezpečit nepřetržitě a spolehlivě velení za složité situace.

Tyto obecné cíle ukazují, že příprava musí být postavena na pevný základ a vedena organizovaně, cílevědomě, pravidelně, náročně, přesvědčivě, názorně s využitím všech forem. Každý velitel (náčelník) je povinen školit své podřízené. Při stanovení obsahu vychází z RMNO, upřesňujících dokumentů nadřízených orgánů a ze zjištěného stupně znalostí svých podřízených, stupně jejich osvojení si teoretických znalostí a praktických zkušeností v dané oblasti.

Přípravu generálů a důstojníků (štábů) můžeme dělit na:

- politickou přípravu,
- bojovou přípravu, která zahrnuje taktickou (na stupni četa, rota, prapor, pluk, svazek) a odbornou přípravu (střeleckou, dělostřeleckou, pořadovou, tělesnou, psychologickou, topografickou, ženijní, protichemickou, automobilní, tankovou, technickou, týlovou apod.),
- operační přípravu (na stupni svaz a výše),
- metodickou přípravu, jejímž úkolem je připravit generály a důstojníky všech stupňů vedení výcviku a celkové přípravy podřízených.

Příprava generálů, důstojníků a štábů může mít např. tyto metody:

- sdělovací — výklad, přednáška, samostatné studium, seminář, seminární beseda, výcvikové filmy, diafilmy apod., jejichž posláním je zpravidla osvojení a prohloubení teoretických znalostí a vědomostí stanovené problematiky,
- cvičení — skupinová, štábní nácviky, velitelská a štábní cvičení, jejichž posláním je především aplikace získaných teoretických znalostí a vědomostí v dané konkrétní situaci a získání praktických dovedností a návyků,
- zkoušení (prověřování) — kontrolní práce, válečné hry, VŠC, cvičení s vojsky, taktická cvičení (s bojovou střelbou) a manévry, jejichž cílem je především prověřit znalosti účastníků, zjistit příčiny jejich kladů a nedostatků, tyto analyzovat a využít k dalšímu prohloubení a upevnění znalostí a návyků,
- mobilizační rozehra — je základní metoda mobilizační přípravy předurčených generálů, důstojníků a štábů, která probíhá zpravidla samostatně po zpracování mobilizačního plánu a v době jeho platnosti nebo jako součást VŠC nebo jiného cvičení.

Tyto metody můžeme efektivně využívat jak ve vojscích, tak ve školách, vojenských úřadech a zařízeních. Jejich výčet nemusí být konečný a můžeme je vhodným způsobem kombinovat a propojovat.

Mezi hlavní úlohy přípravy generálů a důstojníků vyšších stupňů patří zejména:

- zvládnutí plnění funkčních povinností k udržení a zabezpečení nepřetržité bojové pohotovosti,

— výchova v duchu marxisticko-leninských idejí, socialistického vlastenectví, proletářského internacionalismu, bratrské spolupráce s národy a armádami socialistického společenství, v duchu oddanosti socialistické vlasti,

— výchova k vysokým morálním a bojovým vlastnostem, vzorné vojenské kázni, hrdinství a rozhodnosti, k zachování zásad komunistické morálky, k bezpodmínečnému a přesnému plnění rozkazů a nařízení a k pocitu odpovědnosti za plnění svých povinností,

— prohloubení teoretických znalostí vojenského umění, organizace a vedení operací při jejich všestranném zabezpečení,

— zvýšení odborných vojenských a všeobecných znalostí, zdokonalování metodických návyků ve výchově a výcviku podřízených,

— prohloubení teoretických znalostí a praktických návyků v umění velet ve složité pozemní a vzdušné situaci, naučit se rozhodnosti, iniciativě a schopnosti řídit štáby,

— zdokonalování návyků štábů a zabezpečení pevného velení, dosažení vzájemné zastupitelnosti ve štábech, v organizaci nepřetržité součinnosti a všestranného zabezpečení operace.

Dále se zaměřím na operační přípravu generálů a důstojníků vyšších štábů, která patří mezi nejdůležitější (spolu s taktickou přípravou, která má obdobné formy a metody). Tato by měla zabezpečit:

— všestranné znalosti o pravděpodobném nepříteli a předpokládaném charakteru jeho činnosti na válčišti,

— podrobné znalosti charakteru válčiště (přírodní podmínky a jejich vliv na bojovou činnost, komunikační podmínky, vojenskoekonomický stav válčiště, vojenskopolitické podmínky, stav operační přípravy dané části válčiště, předpokládané operační směry apod.,

— znalosti organizační struktury, údajů o rozhodujících druzích zbraní a techniky, optimálním použití vševojskových útvarů, svazků, svazů, druhů vojsk, speciálních vojsk a služeb vlastních vojsk a nepřítelů v soudobých operacích a boji,

— získání návyků v krátkých časových lhůtách přijímat zdůvodněná optimální rozhodnutí a včas je doručovat vykonavatelům,

— schopnost dokonale organizovat součinnost a všestranně zabezpečovat vedení operace a boje,

— získání znalostí sladovat a stmelovat velitelství a štáb ke společné práci i k zabezpečení nepřetržitého velení vojskům (i spojeneckým), všestrannému zabezpečení operace a boje v nejsložitějších podmínkách a při použití různých soudobých prostředků ničení, při hromadném použití radiotechnických prostředků, automatizovaných systémů velení apod.,

— znalosti zásad, metod a forem všestranné přípravy, vedení cvičení a dalších opatření operační přípravy.

V posledních letech se v armádách socialistického společenství ujednотily názory na obsah, principy, formy a metody přípravy generálů a důstojníků vyšších štábů. Metodologickým základem přípravy je marxismus-leninismus a důsledné plnění požadavků komunistických a dělnických stran. Příprava generálů, důstojníků a štábů se uskutečňuje v souladu se zásadami organizace a vedení operací spojeneckými vojsky v těsné součinnosti druhů ozbrojených sil, vojsk spojeneckých zemí, které vycházejí z přijatých zásad socialistické doktríny a socialistické vojenské vědy. Přitom se přihlíží k jejich předurčení,

zvláštnostem organizační struktury vojsk, jejich technickému vybavení, národním zvyklostem, charakteru válčiště apod.

Rozhodný a manévrový charakter soudobých operací, možnosti rychlých změn situace vyžadují uskutečnění všech opatření ve velení vojskům v maximálně krátkých časových lhůtách. Proto při všech opatřeních operační přípravy a cvičení musíme značnou pozornost věnovat dosahování vysoké operativnosti v práci orgánů velení (ve štábech). Vážným úkolem je zdokonalování metodického mistrovství generálů a důstojníků v přípravě a průběhu všech opatření operační přípravy s využitím nejlepších zkušeností a poznatků z této oblasti.

V systému operační přípravy se plně uplatňují teoretická i praktická zaměstnání a zejména jejich kombinace. Značný význam má samostatná příprava generálů a důstojníků, která slouží ke zvýšení jejich teoretických znalostí a získání schopnosti vést samostatnou přípravu efektivně. Důležité místo v celém systému operační přípravy má její propojování s vojenskovědeckou prací. Přitom získávání znalostí zásad např. operačního umění má tvůrčí charakter a je bezprostředně spjaté s vědeckým zkoumáním a rozpracováním neefektivnějšího způsobu použití zbraní, vojenské techniky, metod a forem přípravy a vedení operací.

Rozhodujícími podmínkami pro úspěšné, organizované a efektivní vedení operační přípravy jsou zejména:

- komunistická ideovost,
- maximální přiblížení přípravy podmínkám bojové činnosti a dodržení dalších principů přípravy s přihlédnutím ke zvláštnostem operační přípravy,
- osobní řízení a vedení přípravy podřízených jejich přímými veliteli a náčelníky, zásada učit je tomu, co bude třeba ve válce,
- účelné a správné zplánování všech opatření operační přípravy, kvalitní příprava všech plánovaných opatření a jejich všestranné zabezpečení,
- rozumné, poučné a názorné používání různých forem a metod přípravy, vysoké metodické mistrovství vedoucích zaměstnání a cvičení, neustálé zdokonalování metodiky operační přípravy,
- vytvoření nezbytně poučné, názorné, účelné a vhodné výcvikové základny (cvičných velitelských stanovišť, míst velení, plastických stolů, různých schémat, map, používání prostředků didaktické a jiné techniky),
- neustálá, systematická kontrola a pomoc při všech opatřeních operační přípravy,
- při cvičeních a různých dalších opatřeních operační přípravy vytvářet poučné, dynamické situace, které jsou charakteristické pro soudobé operace a vytvářejí podmínky pro tvořivou činnost, iniciativu, smělost a prohlubování dalších vlastností, nezbytných pro generály, důstojníky a štáby v bojových situacích.

Mnohaleté praktické zkušenosti ukazují, že mezi hlavní a rozhodující formy operační přípravy patří:

- samostatné studium,
- velitelská příprava,
- vojenskovědecké konference, vědecké semináře, porady a shromáždění,
- různé nácviky a cvičení.

Každá forma má svou specifikou, význam, místo a úlohu v celém systému přípravy generálů a důstojníků. Na základně konkrétního stavu teoretických

znalostí a praktických zkušeností se zvyšuje i náročnost jejich přípravy. V některých případech může být přínosem i propojování forem, a to jak mezi sebou, tak i uvnitř. Přitom je třeba dodržet známou pedagogickou pravdu, že příprava musí postupovat od jednoduchého ke složitějšímu.

Samostatné studium slouží především ke zvýšení odborných znalostí a k přípravě generálů a důstojníků na příští zaměstnání. Cíle studia a konkrétní opatření k němu stanoví příslušní velitelé a náčelníci diferencovaně podle velitelského stupně, odbornosti a připravenosti. Samostatné studium ve služební době zásadně organizují nejbližší přími nadřízení a ti jsou povinni různými způsoby prověřovat jeho výsledky. Hlavní formou samostatného studia je individuální studium a práce v početně malých studijních kolektivech. Přednášky nebo semináře se v době stanovené pro samostatné studium konají jen výjimečně.

Jak ukazují zkušenosti z přípravy generálů a důstojníků, samostatné studium bylo a zřejmě i nadále zůstane jednou z hlavních forem jejich přípravy. Část samostatné přípravy (podstatně menší) se může plánovat direktivně, s předstihem — např. při přípravě na cvičení nebo jinou plánovanou akci. Stanoví se doba, obsah, rozsah, literatura apod. Větší část se zpravidla centrálně neplánuje a obsah samotné přípravy se má odrážet v individuálních plánech. K tomu je třeba, aby každý generál a důstojník měl na výcvikový rok zpracován plán samostatného studia a ke studiu využíval i mimopracovní doby.

Samostatné studium je efektivnější tehdy, když nadřízení je pravidelně kontrolují a poskytují podřízeným nezbytnou pomoc. Zkušenost nám potvrzuje, že důležitým opatřením, které může zvýšit efektivnost samostatné přípravy, jsou individuální úkoly uložené podřízeným jejich přímy náčelníky. Zvládnutí těchto úkolů vytváří podmínky pro cílevědomé doplňování mezer ve znalostech generálů a důstojníků, hlubší zpracování a osvojení si jednotlivých složek, eventuálně i nových otázek. Přitom zejména mladým důstojníkům je třeba poskytnout (v potřebných případech) i pomoc zvládnout umění samostatně se učit.

V současné době ve vojácích, vojenských školách, vojenských úřadech a zařízeních jsou pro samostatnou práci vytvářeny podmínky. Spočívají i v tom, že je k dispozici dostatečné množství vojenské i metodické literatury, odpovídajícím způsobem jsou zabezpečeny učebny, kabinet apod.

Velitelskou přípravu organizují nadřízení velitelé (zpravidla jeden den v měsíci) na velitelských zaměstnáních. Příprava přímo podřízených velitelů a odborných náčelníků velitelství o jeden stupeň nižšího probíhá při velitelských shromážděních a odborných shromážděních.

Např. velitel svazu organizuje přípravu generálů a důstojníků velitelství a štábu svazu na velitelském zaměstnání. Velitel svazu školí velitele svazků při velitelském shromáždění, velitel RVD svazu školí velitele dělostřeleckých svazků a náčelníky dělostřelectva vševojskových svazků při odborném shromáždění (tak je to i u dalších náčelníků). Doba trvání i počet těchto shromáždění určí nadřízený velitel.

Jak ukazuje praxe, velitelská příprava jako jedna z významných forem operační přípravy generálů a důstojníků může zahrnovat různé formy.

Přednášky mají vysvětlit nejobtížnější a základní části úkolů stanovených v rozkazech, směrnicích a plánech na výcvikový rok, doplňují samostatné studium a jsou přípravou pro vyšší formy studia. Počet přednášek v průběhu školení je třeba omezit na minimum.

Měli by je připravit a přednést nejlépe připravení, nejvíce zkušené odborníci a dobří metodici. Měli by postupně vyložit posluchačům danou problematiku na vysoké teoretické úrovni, přesvědčivě a systematicky s využitím přesvědčivé argumentace a zdůvodnění.

Efektivnost přednášky se může značně zvýšit, jestliže zahrnuje nejenom teoretické závěry vojenské vědy, ale i praktické zkušenosti z operačních cvičení, posledních válek a ozbrojených konfliktů. Přednáška je účelné doplnit schémata, náčrt, diafilmy, filmy apod. Přednáška musí být přednesena tak, aby posluchač si mohl poznamenat hlavní a nosné myšlenky. Tím se i přednášející může přesvědčit, co si posluchač z dané přednášky pro další studium odnáší. Přednášky by neměly být dlouhé (do dvou hodin). Písemnou přípravu je účelné používat především jako vodítko, neboť pouze čtená přednáška je pro posluchače únavná. Lépe je zaměřit se na výklad nejsložitějších, popř. úplně nových problémů, než se snažit vyložit celou širokou problematiku. Ke zvýšení pozornosti posluchačů je v některých případech účelné v průběhu přednášky si dotazem ověřit pochopení přednášené látky a v závěru přednášky odpovědět na případné dotazy.

Semináře mají za cíl především prohloubit znalosti a ujednotit názory na probíranou problematiku i přezkoušet znalosti. Navazují prakticky na samostatné studium, přednášky a vytvářejí podmínky pro další, vyšší formy přípravy. Před seminářem je třeba včas zadat otázky a studijní literaturu. Řídící si musí připravit doplňkové otázky a příklady k ujasnění látky. Pro ilustraci může velmi efektivně využívat diafilmy, popř. i filmové ukázky.

Na semináři by se nemělo řešit mnoho otázek. Ukazuje se optimální doba semináře do 4 hodin a na tuto dobu zařadit (podle důležitosti) nejvíce 4—5 otázek. V některých případech je účelné prověřit znalosti (TDD, různé normy a údaje) krátkým písemným testem.

Písemné přípravy na seminář by měli posluchači používat především jako vodítko, odpovědi formulovat volně, vystoupení dokumentovat na schématech, náčrtech (i na tabuli) a využívat případně různou zobrazovací techniku. Je účelné, aby se důstojníci na seminářích hlásili dobrovolně. Vedoucí může ale vyvolávat i ty, kteří projevují menší aktivitu.

Besedy slouží k ujasnění některých složitých problémů. Otázky mohou klást jak řídící, tak i posluchači. Beseda formu semináře nenahrazuje, ale doplňuje. Má za cíl hlouběji probrat omezený okruh otázek, které si posluchači neosvojili nebo které se nově vyskytly. Praxe ukazuje, že nejvhodnější formou je přednesení úvodního slova (10—15 minut) určeným posluchačem, na které navazuje diskuse (dotazy, doplnění, připomínky) a besedu uzavře řídící. V některých případech může úvodní vystoupení přednést sám řídící.

Výcvikové filmy (diafilmy) zpravidla probíranou tematiku doplňují. Musí však na ni navazovat a mohou mít za cíl jednak zdokumentovat probíranou tematiku nebo rozšířit i všeobecné vojenské znalosti. Mohou se promítat po krátkém úvodním slově s kvalifikovaným ústním doprovodem (zejména diafilmy), aniž by jejich promítání bylo narušováno, samostatně mimo rámec jiných zaměstnání. Ukazuje se však, že je efektivnější, když promítání výcvikových filmů a diafilmů spojíme (při odpovídající tematice) s jinými formami (přednáška, seminář, beseda).

Cílem **skupinových cvičení** je učit, prohlubovat znalosti generálů a důstojníků, jejich praktické a operační myšlení a aplikovat řády v konkrétní situaci.

Slouží i k ověření stupně osvojení si teorie vojenství z předcházejících forem přípravy. Při skupinovém cvičení mohou být všichni účastníci zařazeni v jedné funkci (velitel, NŠ nebo i jiný odborný náčelník — podle zámyslu řídícího), nebo mohou zastávat i různé funkce s možností jejich střídání, což je forma efektivnější. Důraz klademe na správné hodnocení situace, rozhodování a vydání jasných a stručných nařízení podřízeným. Tato forma je vhodná především v přípravě generálů a důstojníků ve školách a kursech. Při probírání nových zásad operačního umění a taktiky na velitelských shromážděních je účelnější, jsou-li do funkcí zařazováni účastníci podle odbornosti.

Vidíme, že metodika skupinových cvičení může být různá. Situace se zpravidla neprobírají plynule, nýbrž po časových skocích, což vytváří podmínky pro hluboké zvládnutí otázek řešení dané problematiky v konkrétní situaci. Mohou se vést na mapách, v učebně, na plastických stolech a v terénu. Zejména na nižších stupních (při výuce taktiky) nebo na operačním stupni při řešení dílčí otázky (odrážení protiúderu nepřítele, zasazení druhého sledu, vedení protiúderu apod.) je efektivnější tato cvičení organizovat v terénu i s některými prvky velitelsko-štabního cvičení. Ovšem i zde platí zásada postupovat od jednoduchého ke složitějšímu a k těmto formám přistupovat až po získání potřebných teoretických znalostí a praktických zkušeností.

Letučky mají za cíl prověřit stupeň individuálních znalostí generálů a důstojníků, jednotlivých otázek jejich odborné připravenosti, nebo prověřit znalosti odborných pracovních kolektivů celého štábu. Je to krátké zaměstnání, při kterém se zpravidla řeší jen jeden učební úkol, zpravidla složitá situace v krátkých časových lhůtách. Letučka může být velitelská, při níž řeší situaci jednotlivec zařazený do funkce velitele (náčelníka), nebo štabní, ve které situaci řeší celý štáb nebo vybraní funkcionáři kolektivně. Kromě toho mohou být letučky velitelsko-štabní, týlové a speciální a mohou probíhat na mapách nebo v terénu.

Zkušenosti nám ukazují, že letučky na taktickém stupni je účelnější vést v terénu (popř. s částečnou imitací), zatímco na operačním stupni (v některých případech i na divizním stupni) bude efektivnější je vést na mapách. Letučky mohou být různé, proto budou různé i formy a metody jejich vedení, což musí řešit řídící zaměstnání.

Vojenskovědecké konference, vědecké semináře, porady a shromáždění jsou důležitými formami přípravy generálů a důstojníků vyšších štábů a jejich význam, jako jedné z efektivních forem, bude zřejmě v budoucnu stále narůstat. Jejich cílem je nejen zevšeobecnování progresivních zkušeností a praktických poznatků účastníků těchto zaměstnání, ale i zvýšení jejich podílu na rozvíjení teorie i praxe daného problému vojenského umění. Tato forma by měla přestat být výsadou vojenských škol a různých vědeckých ústavů a zařízení a více se přenášet do vojsk a ústředních orgánů.

Vojenskovědecké konference představují efektivní metodu odborné přípravy generálů a důstojníků, která napomáhá rychlému zvládnutí nejnovějších zásad vojenského umění a poznatků jiných vědních oborů a jejich uplatnění při přípravě štábů a vojsk. Tyto konference pomáhají zjistit a detailně analyzovat dosaženou úroveň přípravy všech generálů a důstojníků, kriticky přistupovat k nedostatkům a na základě toho přijímat účinná opatření k zavádění progresivních metod a forem pro další její zkvalitnění. Kromě toho může být smyslem a účelem těchto konferencí rozpracování nebo posouzení některých nebo některých otázek vojenského umění nebo problematiky z jiných vědních oborů.

Výsledek jejich jednání může být použit i pro úpravu řádů, předpisů nebo různých odborných nařízení a má zpravidla dlouhodobější platnost. Konference organizujeme podle kalendářních plánů na výcvikový rok. Vědecké semináře budou mít zpravidla omezený okruh otázek.

Také v tomto případě můžeme využít různých forem konferencí a seminářů. Účastníkům můžeme dát předem připravené materiály a uložit jim zpracovat diskusní vystoupení ke stanoveným problémům. V některých případech (ve vyspělejších kolektivech a při seminářích) můžeme dát jen tematiku problému, který se bude řešit apod. V každém případě je třeba zpracovat závěr a návrhy s doporučením nadřízenému orgánu nebo tomu, kdo konání konference uložil.

Shromáždění a porady umožňují operativně ujednocovat názory na různé problémy vojenství. Je to forma určená pro zvyšování přípravy velitelů, jejich zástupců, náčelníků druhů vojsk, speciálních vojsk a služeb k výkonu zastávaných funkcí v míru i ve válce a k ujasnění způsobů plnění RMNO na výcvikový rok (období). Probíhají v rozsahu, době a za účasti stanovené kalendářním plánem nadřízeného velitele na výcvikový rok (období). Jsou zpravidla na operačních stupních dvakrát do roka (v zimním a letním výcvikovém období), v trvání 4—5 dnů a zahrnují vševojskovou a odbornou část. Na těchto shromážděních se ke zvýšení teoretických znalostí a získání praktických zkušeností používají všechny již uvedené formy (samostatné studium, přednášky, semináře, skupinová cvičení, ukázky, filmy apod.).

Porady k některým dílčím otázkám se organizují operativně, podle potřeby a zpravidla se perspektivně neplánují. Na těchto poradách se projednává omezený okruh otázek, především praktických, které je třeba řešit na základě výsledků kontrol, prověrek apod. Výsledky těchto jednání jsou zpravidla okamžitě realizovány v praxi.

Nácviky a cvičení jsou především kolektivní přípravou generálů a důstojníků, přípravou štábů. Zaujímají rozhodující místo v přípravě organizace a vedení operací.

Štábní nácviky jsou počáteční formou přípravy orgánů velení a štábů a umožňují účastníkům procvičit např. funkční povinnosti při přípravě různých propočtů, ve sběru a analýze informací nezbytných pro přijetí rozhodnutí, zpracování jeho grafické a písemné části, zpracování rozkazů a doručení úkolů k vykonavatelům apod. Na těchto nácvicích můžeme měnit funkce, což má praktický význam zejména při práci štábů se sníženými počty.

Štábní nácviky můžeme organizovat ve skupinách, odděleních a správách. Tato forma bude účelná zejména při postupném stmelování štábů. Štábní nácviky mohou probíhat společně, kdy jsou již správy, oddělení a skupiny stmeleny. Mohou probíhat na mapách v místnostech, na cvičném velitelském stanovišti k procvičení problematiky, která nevyžaduje práci v terénu. V některých případech bude ovšem efektivnější vést štábní nácviky v terénu. Mohou sloužit k procvičení pouze některých dílčích, důležitých nebo v minulosti nezvládnutých otázek nebo mohou řešit několik učebních otázek. Mohou začínat nácvikem bojového poplachu, dílčí prověrkou nebo podle organizačního nařízení. Doba trvání štábního nácviku po správách, odděleních, skupinách může být jeden den, nácviku štábu s vyvedením štábu se zabezpečovacími jednotkami do terénu dva až tři dny. Štábní nácvik může řídit NS nebo velitel s tím, že zpravidla i sám cvičí. Skupina pro řízení se většinou nevytváří, určuje se pouze skupina pro přípravu rozboru.

Můžeme organizovat i komplexní štábní nácvik, při kterém cvičí nejen vlastní štáb, ale i podřízené štáby. Slouží zejména k procvičení předávání informací o situaci vojsk, rozkazů a bojových nařízení a hlášení.

Štábní cvičení jsou vyšší formou přípravy štábu a slouží ke zdokonalení velení a řízení bojové činnosti. Jejich cílem je sladit práci všech funkcionářů a složek štábu. Jsou komplexním zaměstnáním, řízeným zpravidla bez operačních skoků. Jsou zásadně jednostupňová, jednostranná a vede je příslušný velitel se svým štábem. Štábní cvičení navazují na štábní nácvik.

K řízení štábního cvičení si velitel určí skupinu pomocníků, kteří představují nadřízené, podřízené a sousedy. Štábní cvičení se koná zpravidla v terénu s vyvedením odpovídajícího počtu spojovacích a zabezpečovacích jednotek (útvárů).

Velitelská cvičení slouží ke zdokonalení přípravy velitelů a hlavních funkcionářů štábů. S veliteli mohou být zařazeny při cvičení početně malé operační skupiny, které připravují nejnütnější podklady pro velitele. Při cvičení se kladě důraz na rychlé rozhodování ve složitých situacích a osobní vydání rozkazů podřízeným velitelům. Proto velitelská cvičení mohou být vedena s pojítky. Podle velitelského stupně mohou být organizována v terénu nebo na mapách. Mohou být jednostranná i dvoustranná, jednostupňová i vícešupňová. Velitelská cvičení můžeme řídit plynule nebo s operačními skoky. (Tato forma cvičení nachází v současné době větší uplatnění zejména na taktickém stupni.)

Válečné hry jsou mezistupněm mezi štábními nácviky a VŠC. Probíhají zpravidla na mapách s řešením situace na území nepřítele. Jejich cílem je prohloubit znalosti generálů a důstojníků teorie vojenství a jejich schopnost aplikovat je v konkrétní situaci. Zvláštností je to, že v průběhu dne se řeší jedna situace bez jejího „narůstání“. Tzn., že operační čas zůstává k době vydání situace. Těžiště klademe na zpracování grafické a písemné dokumentace, přípravu podrobných propočtů, kalkulací, přijímání rozhodnutí a opatření k všestrannému zabezpečení. Charakteristické pro tento druh cvičení jsou potom „doklady“ nebo „výzvy“ řídícímu cvičení a jeho pomocníkům. Doba trvání může být 1—2 dny a připravené situace na sebe nemusí navazovat. Tato forma se v současnosti nahrazuje na operačních cvičeních VŠC na mapách a není uvedena jako jedna z forem ani v předpisu SM-oper-2. Přitom zejména na školách a u vyšších štábů je to forma, která v celém systému přípravy generálů a důstojníků má své místo.

Velitelsko-štábní cvičení navazují na štábní a velitelská cvičení a mají za cíl především ověřit a prohloubit teoretické znalosti operačního umění a taktiky, prohloubit sladěnost štábů a schopnosti v zabezpečení nepřetržitěho velení a všestranném zabezpečení operace a boje. Na VŠC je zařazován jako cvičící daný velitel, a proto tento druh cvičení řídí zásadně nadřízený velitel. Mohou být jednostranná i dvoustranná, jednostupňová i vícešupňová. VŠC se zpravidla organizuje v terénu se spojovacími a zabezpečovacími jednotkami a řídí se bez operačních skoků.

Zkušenosti ukazují, že VŠC jsou efektivnější, probíhají-li v terénu se spojovacími prostředky a zabezpečovacími vojsky. Kromě toho je i účelné v závislosti na učebních cílech, podle rozhodnutí řídícího cvičení, vyvést částečně i vojska a týly. V takovém případě je umožněno při relativně malém počtu vyvedených sil a prostředků procvičit velení současně na několika stupních a reálně prověřit správnost přijatých rozhodnutí velitelů a přesnost operačně taktických propočtů.

V některých případech mohou VŠC probíhat na mapách i na cvičném velitelském stanovišti. Kladem těchto cvičení je to, že mohou být v jakémkoli prostoru válčiště a umožňují hlouběji se seznámit s válčištěm i na území předpokládaného nepřítele a stavem jeho budování.

Zkušenosti potvrzují, že dvoustranná cvičení jsou náročnější a pro cvičící i zajímavější a poučnější. Přitom je ovšem třeba vzít v úvahu, že řízení těchto cvičení je velmi náročné. Měli by je řídit vysoce připravení a schopní velitelé (důstojníci).

VŠC plánovaná mohou začínat nácvikem bojové pohotovosti a mobilizační rozehrů. Neplánovaná VŠC v kalendářním plánu mohou začínat i jejich prověrkou při stanovení omezených cílů. VŠC mohou trvat 3—5 dní a na vyšších stupních i déle.

Jsou značně náročná na přípravu a řízení zejména na operačních stupních. Proto se na pomoc řídicímu cvičení vytváří potřebný aparát, který se skládá ze zástupců ŘC, skupiny roze hry, skupiny roze hry jaderných zbraní, skupiny imitace, skupiny rozboru, určí se pomocníci ŘC u podřízených vojsk apod. Rozsah aparátu, stanovení skupin a jejich složení apod. jsou dány a musí vycházet z cílů a rozsahu VŠC.

Frontová (armádní) velitelsko-štabní cvičení v terénu s pojítky a značkovacími vojsky jsou nejvyšší formou prověrky i přípravy velitelů, štábů a vojsk. Jejich podstatou je komplexnost za účasti zpravidla značného počtu štábů a vojsk. Jejich cílem je prověřit připravenost armády k vedení soudobých operací a boje. Organizují se na vlastním nebo spojeneckém území. Zpravidla se jich účastní pozvaní straničtí, státní, političtí a vojenští činitelé. Organizují se politické i kulturní akce na veřejnosti a prohlubují se vzájemné vztahy mezi armádou a civilním obyvatelstvem.

V posledních letech probíhají v rámci společné přípravy armád členských států Varšavské smlouvy za řízení Štábu spojených ozbrojených sil nebo ministrů obrany operačně strategická VŠC. Na těchto cvičeních cvičí nejen štáby, ale i vojska. V rámci operační situace pak vojska procvičují některé učební úkoly, které mají prověřit vycvičenost vojsk.

Na taktickém i operačním stupni jsou vyvrcholením přípravy generálů, důstojníků, štábů a vojsk **cvičení s vojsky**, která nejvíce přibližují přípravu skutečnému boji. Mohou být jednostranná se značkováním nepřítelem, nebo dvoustranná.

Dvoustranná cvičení se zpravidla připravují tak, že obě strany cvičí podle zásad a organizace vlastních vojsk. To by měla být ovšem forma používaná při cvičeních především s vojsky a i v tomto případě je třeba dvoustranná a jednostranná cvičení střídát. To proto, aby se velitelé a štáby zdokonalovali ve vedení bojové činnosti s předpokládaným nepřítelem.

Při jednostranných cvičeních můžeme vytvořit skupinu (štáb), která se rozhoduje za nepřítele podle jeho zásad. Poslední zkušenosti ukazují (DUKLA 82), že na operačním stupni můžeme organizovat i dvoustranná VŠC, ve kterých stanovená strana cvičí podle zásad a organizace předpokládaného nepřítele.

Kromě popsaných forem můžeme organizovat ještě další. Např. **ukázky**, které slouží k poznání nové vojenské techniky a k prohloubení dosavadních znalostí o ní. Je výhodné organizovat ukázky v terénu, kde je technika v pohybu, a umožnit i všem účastníkům praktickou práci s ní. Kromě toho mohou sloužit i k ujasnění jiných učebních úkolů.

Dále **zkušební cvičení**, která se konají v souladu s úkoly vědecké práce. Jejich cílem je ověřit teoretické závěry získané ve vojenskovědecké práci, nové formy boje, možnosti, účelnost a nové způsoby využití techniky, organizace vojsk, metody práce apod. Organizují se za podmínek maximálně blízkých skutečnému boji. Zkušební cvičení není vhodné spojovat s ukázkovými.

Operační příprava generálů, důstojníků vyšších štábů v naší armádě má své nezastupitelné místo v celém komplexu bojové a politické přípravy. Jak ukazují zkušenosti, poznatky a soudobá praxe ne zcela vyčerpává všechny možnosti. Ty spočívají jednak ve využívání dalších forem přípravy zejména z hlediska specializace, stupně velení apod., jednak v kombinaci uvedených způsobů a metod.

Každá z metod a forem přípravy má své zvláštnosti. Vždy bude ovšem nutné zvážit především tu okolnost, aby nebyla narušena metodologie, poučnost, posloupnost, efektivnost apod.

Pro další zkvalitnění operační přípravy generálů a důstojníků je vhodné:

- zabezpečit na všech velitelských stupních větší perspektivnost a cílevědomost přípravy, jejího hodnocení a vlivu na další průběh služby vojáka z povolání,

- na jednotlivých stupních, pro jednotlivé specializace stanovit „minimum“ znalostí o nepříteli i vlastních vojscích (co konkrétně znát, o čem být informován atd.),

- odstranit jakoukoliv „nárazovost“ a „šturmování“ v operační přípravě zejména před plánovaným cvičením, více zainteresovat podřízené v péči o jejich všestranný růst osobním příkladem nadřízených,

- hledat a uplatňovat nové, efektivnější formy a metody přípravy generálů, důstojníků a štábů, více využívat postgraduálního studia i různých krátkodobých kursů na školách i internátního způsobu u vojsk, větší pozornost věnovat budování výcvikové a učební základny pro jejich přípravu,

- aby operační přípravu vedli přímí nadřízení a nejlepší odborníci a metodici,

- zvýšit nároky při výběru učitelů pro vojenské školy (více zkušeností).

Nezbytným projevem vědeckotechnické revoluce v podmínkách ozbrojených sil je mimo jiné neustálý požadavek zvyšování teoretických znalostí a praktických zkušeností z oblasti vojenského umění, v důkladném osvojení si soudobé bojové techniky a umění řídit vojska.

Proto rozhodujícím úkolem generálů, důstojníků a štábů v současné době je jejich dokonalá a efektivní příprava. Z těchto pohledů musíme proto na všech velitelských stupních vžité metody a formy neustále zkvalitňovat, hledat nové, efektivnější, aby společně s celým systémem vojenského školství odpovídaly soudobým požadavkům.